

7 Ekim'den Bugüne İsrail Ekonomisi ve Askeri Kayıplar

Mustafa Metin Kaşlılar

TUDPAM Başkan Yardımcısı

7 Ekim 2023 tarihinde Hamas'ın Aksa Tufanı Operasyonu sonrası İsrail büyük bir şok yaşadı. İstihbarat noktasındaki zafiyetler ile büyük oranda İsrail vatandaşının öldürülmesi ve esir alınması ile sonuçlanan operasyon sonrasında İsrail, Yom Kippur Savaşından beri ilk defa savaş ilan etti. Üstündeki şoku büyük oranda atlattıktan sonra İsrail, çok sert biçimde Gazze'ye hava saldırıları başlattı. Ardından ise kara operasyonları icra etmeye başladı ve birçok masum sivilin de hayatını kaybetmesine neden oldu. Bugünlerde sürecin çok sert şekilde devam ettiğini görmekteyiz. Fakat İsrail de 7 Ekim'den bugüne kadar büyük oranda ekonomik kayıplar ve askerî zayıflar vermiştir. İsrail'in Gazze'ye saldırılarının başladığı günden itibaren büyük oranda zayıflara uğrayan ekonomi, halkta da büyük oranda kızgınlığa sebep olmuştur. Sokak gösterilerinin arttığı günümüzde Netanyahu hükûmetine karşı büyük oranda protestolar da artmıştır. İlave olarak İsrail ağır saldırılarıyla da dünyada yoğun eleştiriler altında kalmaktadır.

Savaş İlanı Süreci

Uluslararası hukuk çerçevesinde savaş ilanı önemli bir olgudur. Savaş ilanı olmadan bir toprağı işgal etmek bir savaş suçu sayılmaktadır. Fakat İsrail'in savaş ilanı durumu farklılık göstermektedir. Bunun sebebi Hamas'a karşı ilan edilen savaş ilanının bir devlete karşı olmamasıdır. İsrail aynı zamanda Hamas'ı bir terör örgütü olarak görmektedir. Filistin noktasından baktığımızda ise İsrail, Filistin adlı bir devleti tanımamaktadır. Buradaki önemli soru aslında savaş ilanı sürecidir ve bu da bu olayda muğlaktır. Bunu bir ön alıcı savaş olarak görmek, Filistin devletinin kuruluşunun engellenmesi ile de bağlantılı olabilir. İsrail'in savaş ilanı söylemi muğlak olduğu için de uluslararası hukuka aykırıdır çünkü bir karşılığı yoktur. İsrail'in savaş söylemi amacı bir Filistin devletinin kurulmasını engellemek, bölgedeki Hamas üyelerini yok etmek ve direnişini kırmak olarak tanımlanabilir. İsrail'in bu hukuka aykırı tavrı ise önümüzdeki dönemde ekonomik ve askerî sıkıntılara girmesine de sebebiyet verebilir. Zira tavrını fazlasıyla sertleştirmesi açıkça kınanmaktadır.

İsrail'de Ekonomik Durum

İsrail'in, Hamas'ın Aksa Tufanı Operasyonu sonrasında askerî birliklerini Gazze'de yoğunlaştırması, hava operasyonları ve sınırları koruma noktasında büyük askerî harcamaları

gerektiren bir dönemeç yaşanmıştır. Bu süreç içerisinde İsrail, bütçesini savaş ekonomisi çerçevesinde yönetmektedir. İsrail Merkez Bürosu'nun son açıkladığı veriler, savaşın İsrail ekonomisine büyük zararlar verdiğini göstermektedir. İsrail'in gayrisafi yurt içi hasılası (GSYH) geçen yılın dördüncü çeyreğinde bir önceki çeyreğe kıyasla yüzde 19,4 gerilemiştir. Bu rakam, İsrail piyasalarının da beklentilerinin üstünde gerçekleşmiştir. Ekonomik daralmanın savaşın özellikle Refah sınır noktasındaki bir harekâtın oluşma süreci ile de bağlantılı olarak zarar görmesinin büyük oranda gerçekleşeceğini tahmin edebiliriz. İlâveten İsrail büyük oranda ihracat kayıpları da yaşamıştır. Savaş atmosferi ile bunun sebebinin net olarak savaşın gidişatındaki sertlik olduğunu da söyleyebiliriz.

2022 yılında yüzde 6,5 büyüyen İsrail ekonomisi, 2023'te ise yüzde 2 büyüme göstermiştir. Son çeyrekte İsrail'de özel harcamalar yüzde 26,9, ihracat yüzde 18,3, ithalat yüzde 42 azalırken, yatırımlar yüzde 67,8 gerilemiştir. Kamu harcamaları ise bu dönem içinde yüzde 88,1 artmıştır. Bu da yakın zamanda kamu borçlarının artması ve enflasyon sürecinin hızlanması beklentisini doğurmaktadır. İsrail Merkez Bankasının 2025 yılı sonu tahminlerine göre çatışmaların maliyetinin 70 milyar dolara mal olması beklenmektedir. Ayrıca uluslararası kredi derecelendirme kuruluşu Standard & Poor's (S&P), İsrail'in kredi notunu "AA-" olarak teyit ederken, not görünümünü jeopolitik riskler nedeniyle durağandan negatife çevirmiştir. Bu durumlar da İsrail'in uzun süre ekonomik problemler yaşanmasını ve halk gösterilerinin de artması sonucuna varmamızı sağlamaktadır. Netanyahu hükûmeti ise savaşı daha da sertleştirerek Refah boyunca bir harekâta onay verirse ekonomik boyutlarının daha da kötüleşeceğini söylemek zor bir tahmin olmayacaktır.

İsrail basınında ekonomik görüşler ise çeşitlilik göstermektedir. Nitekim Yediot Aharonot gazetesinde savaşa rağmen konut satımlarının arttığına vurgu yapılmıştır. Konut satışlarında bir toparlanmanın olması bekleniyor gibi görünmektedir. The Jerusalem Post gazetesinde ise, Gazze'de süren savaşın finansmanı için KDV'lerin arttığını ve devlet dairelerindeki alımların azaltılacağına dair bir görüş belirtilmiştir. Savunma harcamaların iki katına çıkmasının ekonomiyi daha fazla daraltacağına dair görüş bildirilmiştir. Walla gazetesi ise İsrail Merkez Bankası'nın faiz kararıyla alakalı haber girişi yapmış ve bu haberde Merkez Bankasının faizi %4,5'te bırakmasını okuyucularına sunmuştur. Dahası, enflasyonun beklentilerin altında kaldığını ve savaşın gelişimin de belirsiz olmasının ileriki günlerde enflasyon durumunu ortaya çıkaracağını belirtmiştir. Savaşın başlamasıyla birlikte piyasaların düzgün işlemesine odaklanıldığını da söylemiştir.

İsrail'in Askerî Kayıpları

İsrail'in verdiği sivil kayıplar sonrası askerî harekâtın İsrail'de tüm kamuoyunda kesin olması gereken bir durumu teşkil ettiğini net olarak söyleyebiliyoruz. Fakat burada İsrail kamuoyu için önemli olan noktalardan biri de savaşın hedefinin ne olduğu ve zaferin ne kadar mümkün gözüktüğüdür. İsrail'in askerî operasyonları hem maliyet açısından hem de askeri kayıp açısından son derece risklidir. Zira bir meskûn çatışması yaşanmakta ve Hamas'ın önemli ölçüde yeraltı sığınaklarına sahip olması ve bölgeyi tam anlamıyla bilmesi, İsrail'in askerî açıdan zorlanmasına ve askerî kayıplar vermesine sebep olmaktadır. İlerleyen dönemde İsrail'in özellikle yeni harekâtlarla ilerlemesi süreci gerçekleşirse askerî kayıplarının da büyük oranda artacağını söyleyebiliriz. Askerî kayıpların yanında Gazze'de büyük oranda askerî teçhizat ve tank kaybedilmesi de ekonomik açıdan İsrail'i yoracaktır.

İsrail halkını korumak için kullanılan hava savunma sistemi Demir Kubbe'nin maliyeti ise özellikle bu dönemde önemli olan diğer konudur. Demir Kubbe'nin her bir imha füzesi 95 bin dolara mal olmaktadır. Buna karşılık Jerusalem Post gazetesine göre Gazze'den atılan kısa menzilli roketlerin ortalama 300 ile 800 dolar gibi ucuz bir maliyeti bulunmakta. İsrail'in tamamını korumak için ise takribi 12-13 adet Demir Kubbe kullanılmaktadır. Sistemin yarı oranını ise hâlâ Amerika Birleşik Devletleri (ABD) finanse etmektedir. Demir Kubbe genel itibarıyla kısa menzilli füzelerde yüksek başarı oranına sahip ve menzili de büyük oranda arttırılmış gelişmiş bir hava savunma sistemidir. Hamas bu hava savunma sisteminin açığını bulmaktan ziyade ucuza mal edilmiş roketlerini kullanarak İsrail'i ekonomik zayıflığa uğratma amacını da gütmektedir.

Sonuç itibarıyla 7 Ekim'den bu yana İsrail kendisini bir savaşın içinde tanımlamaktadır. Bu "savaş" kelimesi çok tartışılacak bir kavram olsa da İsrail, bütçesini savaşa odaklamış ve kamu bütçesini büyük oranda askerî maliyetlerine yöneltmiş gözükmektedir. Gazze operasyonları ve ardından güneye doğru bir harekât düşüncesi, İsrail'in ekonomik bütçesini daha da zorlayacaktır. Hamas'ın ilk saldırıları sonrası çoğu devletin -ki özellikle ABD ve Almanya'nın- desteğini alan İsrail'in Gazze'de sivillere uyguladığı yüksek şiddet ve abluka, çoğu ülkeyi de aynı zamanda tedirgin edecek noktadadır. Netanyahu hükûmetinin bölgede nefret tohumlarını ekmesi, bölge ülkelerini istikrarsızlaştırıcı hareketlerle Ortadoğu'da bir bölgesel savaşın tetikleyicisi olması açısından çok tehlikeli sonuçlara varacak bir durumu temsil etmektedir. İsrail'in özellikle Gazze nüfusunu güneye kaydırıp hem açlık içinde bırakması hem de büyük oranda şiddet sarmalı uygulaması geri dönüşü olmayan bir soykırıma

sebebiyet verecektir. Bu tehlikeli durumun aşılması Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin (BMGK) ve Uluslararası Adalet Divanı'nın (UAD) kararlarıyla netleşecektir. Fakat önümüzdeki dönemlerde kısa ateşkeslerin oluşmasını beklesek de İsrail kendi planları çerçevesinde ilerlemeye devam edecek gibi görünüyor. Zira Netanyahu hükûmeti bu durumu tamamen güvenlik politikasına çevirmiş durumdadır.

Kaynakça

לדירות בביקושים שמובילות הערים: המלחמה למרות ן"בנדל ההתעוררות, ציאון הילה,
<https://www.ynet.co.il/economy/article/skwpljyn6>

Abdurrauf Arnavut, Anadolu Ajansı, *İsraili uzmana göre, Gazze'de savaş bu şekilde giderse İsrail askerleri ölmeye devam edecek*, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/israilli-uzmana-gore-gazgede-savas-bu-sekilde-giderse-israil-askerleri-olmeye-devam-edecek/3086277>

The Jerusalem Post, *Gov't to raise taxes, take \$60b. loan to cover Gaza war costs*,
<https://www.jpost.com/business-and-innovation/banking-and-finance/article-788905>